

Examen HAVO

2013

tijdvak 1
woensdag 22 mei
9.00 - 12.00

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Het examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Persoonsgerichte aanpak van hooligans

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De overheid richt zich al een aantal jaren op het bestrijden van overlast als onderdeel van het criminaliteitsbeleid. In Rotterdam is mede daarom de hooliganaanpak in 2009 geïntensiveerd. De Voetbaleenheid (VBE) van de politie Rotterdam-Rijnmond is aan het einde van dat jaar van start gegaan met het project Hand in Hand waarin veertig jonge hooligans persoonsgericht aangepakt worden (tekst 1).

In 2010 is de voetbalwet in werking getreden (tekst 2). Anderhalf jaar na de invoering van deze wet, wil de Tweede Kamer de wet aanscherpen omdat deze niet toereikend zou zijn (tekst 3).

Lees tekst 1.

De politie heeft verschillende taken zoals bijvoorbeeld hulpverlening.

- 1p 1 Noem een andere taak van de politie die te herkennen is in de regels 75-83.

In tekst 1 komen verschillende manieren aan de orde om hooligans aan te pakken. In de regels 75-83 is de aanpak het vragen van informatie aan de Hooligan en in de regels 102-106 is de aanpak het uitschrijven van een bekeuring voor iedere overtreding.

- 4p 2 Met welke theorie over de oorzaak van criminaliteit valt de aanpak waarbij informatie gevraagd wordt (regels 75-83 van tekst 1) te onderbouwen en met welke theorie de aanpak waarbij voor iedere overtreding een bekeuring wordt uitgeschreven (regels 102-106)? Leg je antwoorden uit.

Vanuit 'linkse' en 'rechtse' politieke visies wordt verschillend aangekeken tegen **oorzaak** en **aanpak** van criminaliteit.

- 4p 3
- Geef een citaat (met regelnummers) uit tekst 1 waaruit blijkt dat bij het zoeken naar een **oorzaak** van hooligangedrag gedacht wordt vanuit een 'linkse' visie op criminaliteit.
 - Geef ook een citaat (met regelnummers) uit tekst 1 waaruit blijkt dat bij de **aanpak** gedacht wordt vanuit een 'rechtse' visie.
 - Leg je antwoorden uit.

Zie de regels 54 tot en met 71 van tekst 1.

Het Rotterdamse project Hand in Hand waar de persoonsgerichte aanpak van hooligans deel van uitmaakt, is een voorbeeld van integraal veiligheidsbeleid.

- 2p 4 Welk kenmerk van integraal veiligheidsbeleid is te herkennen in dit deel van tekst 1? Omschrijf het kenmerk en licht je antwoord toe.

Lees de regels 9 tot en met 15 van tekst 2.

- 2p 5 Tot welke leeftijd geldt dat jonge kinderen zelf niet vervolgd kunnen worden? Leg uit waarom dat in de wet zo is geregeld.

Lees tekst 3 en zie de regels 35 tot en met 61 van tekst 1.

Een straf of maatregel wordt opgelegd om één of meerdere doelen te bereiken. In tekst 3 wordt gepleit voor het uitbreiden van het stadionverbod. Je kunt je afvragen of met dit voorstel – met name in de toekomst – de beoogde doelen bereikt zullen worden.

- 4p 6 Beargumenteer dat twee verschillende doelen van straf met een stadionverbod (voor met name deze jonge hooligans) waarschijnlijk niet bereikt zullen worden. Maak gebruik van gegevens uit regel 35-61 van tekst 1.

Zie de regels 19 tot en met 37 van tekst 3.

Bij de voorstellen van de voetbalbond en de standpunten van de Kamer speelt het dilemma van de rechtsstaat.

- 4p 7 – Leg het dilemma van de rechtsstaat uit.
– Leg voor elk van beide kanten van het dilemma uit wat de gevolgen zullen zijn als de genoemde voorstellen worden doorgevoerd.

Hooligangedrag is vaak gewelddadig en heeft negatieve gevolgen voor de maatschappij in het algemeen en voor de directe slachtoffers in het bijzonder, zowel materieel als immaterieel.

- 2p 8 Geef drie mogelijke immateriële gevolgen van geweld.

Opgave 2 Soap voor Nederland

Bij deze opgave hoort tekst 4 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Goede Tijden Slechte Tijden (GTST) was de eerste dagelijkse soap van Nederlandse bodem. De serie kreeg in het begin veel kritiek van tv-recensenten, maar werd al snel populair bij het grote publiek. Tegenwoordig kijken er gemiddeld 1,4 miljoen mensen per dag naar GTST. De soap heeft een hoge amusementswaarde maar snijdt ook spraakmakende onderwerpen aan.

Lees de regels 1 tot en met 15 van tekst 4.

Ondanks opstartproblemen heeft RTL besloten om door te gaan met het uitzenden van de soapserie GTST. Er waren wel kijkers maar dat was op zichzelf nog niet voldoende voor RTL om GTST als een succes te zien.

- 2p **9** Wat is het doel van een omroep zoals RTL? Leg met behulp van dit doel en een gegeven uit regel 1 tot en met 15 uit waarom RTL overwogen heeft om GTST van de buis te halen.

Lees de regels 28 tot en met 48 van tekst 4.

GTST was in de beginfase gebaseerd op het script van de Australische serie 'The Restless Years'. Gaandeweg werd het oorspronkelijke script steeds meer losgelaten.

- 2p **10** Omschrijf het begrip referentiekader en geef een voorbeeld uit de tekst waaruit blijkt dat Nederlanders en Australiërs een verschillend referentiekader hebben.

Lees de regels 65 tot en met 81 van tekst 4.

De schrijvers van GTST verwerkten een homoseksuele relatie in het script. Massamedia vervullen verschillende maatschappelijke functies. Eén daarvan is de informatieve functie.

- 4p **11** Geef twee andere maatschappelijke functies van de media die te herkennen zijn in de regels 65-81 van tekst 4. Geef bij elk een bijpassend citaat met regelnummers en licht je antwoord toe.

Opgave 3 Journalistiek in Afrika

Bij deze opgave hoort tekst 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De berichtgeving over Afrika wordt voornamelijk verzorgd door Westerse journalisten.

Lees de regels 1 tot en met 10 van tekst 5.

Bij het brengen van nieuws is vaak sprake van 'framing' en dat is ook het geval bij nieuws uit Afrika.

- 2p 12 Geef een omschrijving van het begrip framing. Leg uit welk frame van westerse journalisten in de berichtgeving over Afrika te herkennen is in de regels 1 tot en met 10 van tekst 5.

Lees de regels 13 tot en met 30 van tekst 5.

Om na te gaan of Afrikaanse journalisten betere berichten leveren dan niet-Afrikaanse kun je letten op het toepassen van de journalistieke normen. Een van de journalistieke normen schrijft voor dat een journalist feiten en meningen moet scheiden.

In de regels 13 tot en met 15 van tekst 5 staat dat Bertil van Vugt van mening is dat Afrikaanse journalisten een meerwaarde hebben ten opzichte van niet-Afrikaanse. Hij geeft daarbij ook een toelichting in de regels 17 tot en met 30. Daaruit kun je afleiden dat Afrikaanse journalisten in vergelijking met niet-Afrikaanse, in een betere positie verkeren om twee andere journalistieke normen toe te passen.

- 4p 13 Noem die twee andere journalistieke normen. Leid uit de regels 13-30 van tekst 5 af dat journalisten die uit het land zelf komen in een betere positie verkeren om beide normen toe te passen dan niet-Afrikaanse journalisten.

Lees de regels 31 tot en met 54 van tekst 5.

In een aantal Afrikaanse landen zijn de problemen zo heftig dat het met name voor kritische Afrikaanse journalisten niet veilig is om te werken volgens de journalistieke normen. Dit heeft grote gevolgen voor de kwaliteit van de berichtgeving en ook voor het maatschappelijk functioneren van de media.

- 2p 14 Noem één maatschappelijke functie van de media die in Ivoorkust minder goed vervuld kan worden dan in Nederland. Leg uit hoe dat samenhangt met het functioneren van de overheid.

Opgave 4 Zwevende kiezers

Bij deze opgave horen de teksten 6 en 7 en tabel 1.

Inleiding

Veel kiezers zijn niet meer trouw aan een partij. Meer dan de helft van de Nederlandse kiezers veranderde tussen 2006 en 2010 in opiniepeilingen minstens een keer van partij. Dat blijkt uit het onderzoek 'Kieskeurige Kiezers'. Wat is er aan de hand met de Nederlandse kiezer? En wat betekent de toegenomen veranderlijkheid voor de kwaliteit van de Nederlandse democratie? Tekst 6 doet verslag van het onderzoek en de belangrijkste conclusies.

Lees de regels 1 tot en met 16 van tekst 6.

Het onderzoek 'Kieskeurige Kiezers' is gebaseerd op gegevens van het EenVandaag Opiniepanel. Deelnemers aan dit opiniepanel melden zich zelf aan. De onderzoekers hebben ook onderzocht of hierdoor de resultaten vertekend zijn.

- 2p **15** Leg uit hoe de resultaten van een politiek opinieonderzoek vertekend kunnen worden als mensen zich zelf aanmelden om deel te nemen.

Lees de regels 17 tot en met 33 van tekst 6.

De meeste zwevende kiezers zweven meestal binnen hun 'eigen blok' en blijven daarmee trouw aan hun eigen opvattingen.

- 2p **16** – Aan welke opvatting over de rol van de overheid op sociaaleconomisch terrein blijft een kiezer trouw als hij zweeft tussen VVD en CDA?
– Aan welke opvatting over de rol van de overheid op sociaaleconomisch terrein blijft een kiezer trouw als hij zweeft tussen PvdA en GroenLinks?

Zie de regels 30-31 van tekst 6.

Zowel kiezers ter linker- als ter rechterzijde wisselen hun partij soms in voor D66. Hierin verschilt D66 van andere partijen.

- 2p **17** Leg met behulp van het begrip pragmatisme uit waarom kiezers van zowel links als rechts hun stem kunnen geven aan D66.

Het onderzoek verwerkte gegevens uit de periode 2006-2010. In de regels 32 en 33 van tekst 6 staat dat kiezers in die tijd soms ook wisselden tussen SP en PVV.

- 2p **18** Geef twee politiek inhoudelijke overeenkomsten van SP en PVV waardoor het zweven tussen SP en PVV in de jaren 2006-2010 te verklaren is.

Lees de regels 34 tot en met 52 van tekst 6.

Van der Meer stelt: “Het wordt steeds moeilijker een coalitie te vormen.”

De versnippering van de machtsblokken maakt immers dat er een groter aantal partijen nodig is voor het vormen van een regeringscoalitie die het vertrouwen van de Kamer heeft. Er is echter ook nog een andere oorzaak waardoor het vormen van een coalitie, wat altijd al moeilijk was, nu nog moeilijker is geworden. Die oorzaak heeft te maken met een groter aantal zwevende kiezers.

- 2p **19** Welke afweging moeten politieke partijen maken als ze regeringsdeelname overwegen?

Vóór de jaren zeventig waren veel meer mensen trouw aan hun partij dan daarna. De verzuiling speelde daarin een grote rol.

- 5p **20** Leg uit hoe de politieke socialisatie in de verzuilde samenleving er aan bijdroeg dat mensen trouw bleven aan een partij. Geef eerst een omschrijving van het begrip politieke socialisatie en verwerk in je antwoord twee socialiserende instituties.

Bekijk tabel 1.

De politieke barometer van peilbureau Synovate is een tweewekelijkse peiling. De resultaten van een peiling staan in kolom 1 van tabel 1 weergegeven als een fictieve zetelverdeling. Opiniepeilingen zijn een factor van betekenis geworden in het politieke proces.

- 2p **21** Geef van twee actoren in het politieke proces aan hoe zij informatie van peilbureaus kunnen gebruiken.

Bekijk tabel 1

Meteen na de verkiezingen in september 2012 werd gediscussieerd over de vraag of een tweepartijencoalitie van VVD en PvdA wel genoeg politieke macht zou hebben om een overeengekomen regeerakkoord te kunnen uitvoeren.

- 2p **22** Welk gegeven uit tabel 1 geeft aanleiding voor het stellen van de vraag of die coalitie wel genoeg politieke macht heeft? Licht je antwoord toe.

Lees tekst 7.

De politiek buigt zich over de wortelingswet. Deze is op de politieke agenda gekomen naar aanleiding van de problemen rond Mauro en Sahar. Of een kwestie op de politieke agenda komt heeft te maken met de kenmerken van die kwestie.

- 3p **23** Welke kenmerken van de kwesties Mauro en Sahar hebben eraan bijgedragen dat deze onderwerpen op de politieke agenda zijn gekomen? Noem drie kenmerken.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

De Tweede Kamer beschikt over een aantal formele middelen die ze in kan zetten om haar taken te vervullen.

- 2p 24 Welk formeel middel van de Tweede Kamer herken je in tekst 7 en bij welke taak van de Tweede Kamer hoort dat middel?

Het proces van politieke besluitvorming kun je beschrijven met behulp van het systeemmodel.

- 2p 25 In welke fase bevindt de besluitvorming over de wortelingswet zich in tekst 7 volgens het systeemmodel? Licht je antwoord toe.

Opgave 5 Omroepfusies

Bij deze opgave hoort tekst 8 uit het bronnenboekje.

Lees tekst 8.

Vergelijk je de rol van de overheid bij fusies van kranten met de rol van de overheid bij deze voorgenomen fusies van omroepverenigingen, dan zie je een groot verschil. Bij fusies tussen kranten speelt de overheid doorgaans geen rol.

- 2p 26 Geef een reden voor het verschil in de rol van de overheid bij een fusie van kranten enerzijds en bij omroepverenigingen anderzijds.

- 1p 27 Zou gezien de mediawetgeving een fusie tussen RTL en SBS ook een kostenbesparing voor de overheid opleveren? Licht je antwoord toe.

De concurrentieverhouding tussen publieke en commerciële zenders is ingewikkeld omdat de spelregels voor publieke zenders en commerciële zenders verschillen. Die verschillen betreffen regels ten aanzien van de **inhoud** van de programmering en ook regels ten aanzien van de wijze waarop **inkomsten** verkregen worden.

- 2p 28 Leg uit dat de commerciële zenders een concurrentievoordeel hebben ten opzichte van de publieke zenders vanwege regels die de **inhoud** van de programmering betreffen.

- 2p 29 Leg uit dat de publieke zenders een concurrentievoordeel hebben ten opzichte van de commerciële zenders vanwege de wijze waarop **inkomsten** verkregen worden.

De minister bezuinigt op de publieke omroep door het aantal zendgemachtigden terug te brengen van 21 naar 8.

- 2p 30 Welk uitgangspunt van het mediabeleid zou in het gedrang kunnen komen door het terugbrengen van het aantal zendgemachtigden? Licht je antwoord toe.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.